

Ρίπτω μιὰ ματιά εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς, ἥτις ἦτο ἀρκετὰ ἐκτενὴς καὶ βλέπω ὅτι ὑπεγράφετο ὁ διηγηματογράφος... Ἀνέπνευσα καὶ ἐδιάβασα ὅχι μ' ὀλίγην συγκίνησιν τὰς ἀκολουθοῦντας γραμμὰς, τὰς ὁποίας ὁ γράφων φαίνεται ὅτι εἶχε καταβάλλῃ μεγάλην προσπάθειαν νὰ τὰς σύρῃ, ὅσον τὸ δυνατόν εὐδιακρίτους, ὧν καὶ εἰς τινὰ μέρη δὲν ἠμπόρεσα νὰ βγάλω λέξι..

«Δεσποινίς!

Ἀπὸ τὴν βραδυὰν τῆς ἐπιβιβάσεώς μας εἰς τὴν Ὑδραν, παρῆλθον, ὧν δὲν ἀπατώμαι, δέκα καὶ πλέον ἡμέραι. Πιστεύω νὰ μὲ συγχωρήσῃτε ὑμεῖς, ἥτις ὑπῆρξατε τόσο καλὴ δι' ἐμέ, καθὼς καὶ ὁ ἀξιώσιμος πατήρ σας, διὰ τὴν βραδυότητα, ἣν ἔδειξα τοῦ νὰ σᾶς γράψω. Ὅταν μάθῃτε ὅτι ὁ καταγραμμένος ἐκεῖνος πυρετὸς μ' ἐκράτησε μέχρι τῆς χθὲς ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς ἐδῶ ἀφίξεώς μας εἰς τὴν κλίνην, δὲν θὰ ἐξακολουθῇτε βέβαια νὰ μνησικακῇτε εἰσέτι ἐναντίον μου.

Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἡ Πρέβεζα θὰ μ' ἀποδώσῃ ἐντελῶς τὴν ὑγείαν μου· διότι ὁ ἰατρὸς ὅστις μὲ παρεκάλεσε νὰ σᾶς χαιρετίσω βαθύτατα εἰς τὴν ἐπιστολήν μου, παρετήρησε μεγίστην ὕφεσιν ἐν τῇ νύκτῃ αὐτῇ ὑποτροπῇ τοῦ πυρετοῦ.

Σὰς βεβαιῶ, ἀγαπητὴ δεσποινίς, ὅτι ὅλοι ἐθλίβημεν μεγάλως ἐκ τῆς αἰφνιδίου αὐτῆς ἀναχωρήσεώς μας, καὶ δὲν παύομεν νὰ ὁμιλοῦμεν περὶ ὑμῶν καθ' ἑκάστην στιγμὴν. Τὰ μικρὰ ἰδίως ἔχασαν ὅλην τὴν εὐθυμίαν των καὶ τὴν παιδικὴν ἀφέλειάν των.

Ὁ Γιωργάκης, μὰς λέγει σιωπηλὸς πάντοτε, ὅτι καὶ τοῦ λείπει, καὶ ἔχασε, πῶς δὲν ξέρει πῶς νὰ τὸ ὀνομάσῃ καὶ αὐτός, ἐνῷ ἡ Χρυσούλα συσπείρεται πάντοτε ἐπὶ τῶν γονάτων τοῦ πατρὸς τῆς καὶ κλαίει, κλαίει σιγαλὰ.

Ὅλοι σᾶς ἐπικαλοῦμεθα καὶ σᾶς ζητοῦμεν νὰ ἔλθῃτε. Διότι πιστεύω ὅτι θὰ σπεύσῃτε ν' ἀπολαύσῃτε τὴν ὥραϊαν αὐτὴν ἐξοχὴν τῶρα εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου, καὶ νὰ μὰς ἀνακουφίσῃτε πολὺ διὰ τῆς ἀγαπητῆς παρουσίας σας. Ὁ κ. Μίχος μοῦ εἶπε σήμερον, ὅτι ἔγραψεν εἰς τὸν μπαμπά σας, καὶ σᾶς προσκαλεῖ νὰ ἔλθῃτε τὴν προσεχῇ Δευτέραν μὲ τὸ ἀτμόπλοιο τῆς Κυριακῆς.

Δὲν ἐτόλμησε νὰ γράψῃ ἀπ' εὐθείας πρὸς ὑμᾶς, ἐκ φόβου μήπως μνησικακῇτε κατὰ τι ἐναντίον του, καὶ δὲν θελήσατε νὰ ἔλθῃτε.

Μὲ παρεκάλεσε καὶ ἐμὲ ἰδιαιτέρως νὰ σᾶς παρακινήσω ν' ἀφῆσῃτε δι' ὀλίγας ἡμέρας τὸ ἐπαρχεῖον καὶ νὰ ἔλθῃτε. Θὰ ἤρχόμην ἐγὼ ὁ ἴδιος νὰ σᾶς κάμω συνοδείαν ἕως ἐδῶ, ἀλλὰ δὲν μοῦ τὸ ἐπέτρεψεν ὁ ἰατρὸς μου, ἐπειδὴ ἡ ὑγίεια μου καθὼς καὶ ὑμεῖς γνωρίζετε οἱμοὶ! εἶνε τόσο ἀκροσφαλῆς.

Ἐλθετε λοιπόν, ἀγαπητὴ δεσποινίς, ἔλθετε διὰ νὰ σφίγξω τὴν χεῖρά σας, καὶ τὴν τοῦ ἰατροῦ μαζί, μίαν φορὰν ἀκόμη, καὶ νὰ σᾶς ἐκφράσω τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην τῆς ψυχῆς μου, δι' ὅσας ἀδελφικὰς περιποιήσεις ἐπέδοψιλεύσατε εἰς ἐν ἀσθενικὸν παιδίον.

Εἶνε τόσο μαγικὸν τὸ ταξεῖδι τοῦ Ἀμβρακικοῦ, καὶ θὰ σᾶς φανοῦν τόσο ὥραϊαι αἱ ὄχθαι τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τῆς Ἠπείρου, ὥστε θ' ἀποκομίσῃτε τὰς γλυκυτέρας τῶν ἐντυπώσεων.

Θὰ ἴδῃτε ἀπὸ μακρὰν, ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν ἀφροσπεφάνωτον θάλασσαν, ἐκ νέου τὸ χωρίδιον τοῦ Ἀράπη, ὅπου διήλθωμεν τόσο ἐντυχῇ μίαν νύκτα καὶ μίαν ἡμέραν, καὶ ὅπου ὁ

κακὸς μου θαίμων διατάραξε τὴν ζωηρότητα τῶν ἐντυπώσεών σας, μὲ τὸν ἀλησμόνητον ἐκεῖνον πυρετόν.

Θὰ ἴδῃτε κατόπιν τὸ Μενίδι, τὸ ἐπίνειον αὐτὸ τῆς Ἀρτῆς, τὴν Βόνιτσαν, μὲ τοὺς καινουργεῖς οἰκίσκους τῆς καὶ τὸ ἐνετικὸν φρούριόν τῆς, λουρμένην εἰς τὰ νερά τοῦ κόλπου, καὶ ἄναλαμβάνουσιν κάθε στιγμὴν τὴν δροσερότητα καὶ τὴν χάριν τῆς παρθενίας, ὡς ἡ ἀρχαία θεὰ ἐν τῇ πηγῇ ἐκείνῃ τῆς Στυγὸς κατὰ τοὺς παλαιούς ἐντυχεῖς χρόνους.

Θὰ διέλθῃτε διὰ τῆς Σαλαώρας κατόπιν, ὅτε θὰ εἴσθε πλέον εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ὁρίων τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ μετὰ σύντομον πλοῦν θὰ καταπλεύσῃτε πρῶτ-πρῶτ εἰς τὴν Πρέβεζαν, ὅπου θὰ εὕρῃτε πᾶν ὅ,τι θὰ σᾶς εὐχαριστήσῃ, ἐγκάρδιον ὑποδοχὴν, καὶ χάραν ἀπερίγραπτον. Τὰ μικρὰ μόλις ἔμαθον ὅτι θὰ σᾶς γράψωμεν νὰ ἔλθῃτε ἀνέλαβον, θαρρεῖτε, τὴν ζωηρότητα τῶν παλαιῶν ἡμερῶν των.

Τὰ καυμένα τὰ μικρὰ, τόσο σᾶς λατρεύουν. Θὰ ἴδῃτε τὰ μέρη αὐτά, τὰ ὥραϊα αὐτά μέρη, διὰ τὰ ὁποῖα ἐστὲν ἄξιον τόσο παθητικὰ ὁ ἀθάνατος Βαλαωρίτης μας, κύπτοντα μὲ τόσῃ μαγεῖαν, μὲ τόσῃ ἀπαράμιλλον φιλαρέσκειαν καὶ χάριν, καὶ καθρεπτιζόμενα ἐπὶ τῶν βαθυκυάνων ὑδάτων τοῦ εὐρέος κόλπου.

Ἐγὼ τὰ ἔχω ἴδῃ πλειστάκις, ὡς ἐκ τῆς γειτονίας τῆς πατρίδος μου, ἀλλ' εἰς ἑκάστην ἐνατένισίν των, ὅπως καὶ τῶρα, νομίζω ὅτι λούονται ἐκ νέου εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωᾶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου.

Καὶ ὅταν στοχάζηται κανεὶς ὅτι τὰ μέρη ταῦτα δὲν εἶνε πλέον Ἑλληνικὰ πρὸ τόσο αἰώνων — διότι πρέπει νὰ τὸ στοχασθῇ κανεὶς αὐτό, ἐπειδὴ ὁ τόπος δὲν παρουσιάζει ἐκ πρώτης ὀψέως τὴν καταθλιπτικὴν ἐκείνην πῆσιν τῶν ἄλλων μερῶν, ὑπὸ τῶν Τούρκων, τόσο ὅσον κινδυνεύει νὰ νομίσῃ ὅτι εὐρίσκεται εἰς ἑλληνικὴν πόλιν — ὅτι μᾶλλον ἀναμένουν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος τὴν ἀπελευθέρωσίν των, ν' ἀναπνεύσουν ἐκ τοῦ βάρους τῆς τυραννίας, λυπηρόν συναισθημα καταλαμβάνει τὴν ψυχὴν του.

Σὰς γράφω, καὶ ὁ ἥλιος ὅστις δύνει πέραν πρὸς τὴν Ἠπειρον περιλούει ὅλην τὴν πόλιν, ὁλόκληρον τὴν ἀπέραντον ἑκτασιν τῶν ἐλαιῶνων τῆς, τὰ νερά τοῦ κόλπου, τὴν ἀντικεῖν γραφικὴν ἑλληνικὴν Ποῦντα, καὶ τὴν Λευκάδα κάτω, διὰ τοῦ ροδοχρόου πέπλου του, τόσο ἐναρμονίως, ὥστε φέρω ἐπὶ στιγμὴν τὴν χεῖρα ἐπὶ τῶν χειλέων μου, διὰ νὰ κρατήσω ἐνα στεναγμόν ἀνερχόμενον ἐκ τοῦ βάρους τῆς καρδίας μου, ὥστε νὰ ἐθλίβετο αὕτη διὰ τὴν αἰώνιαν στέρησιν προσφιλοῦς προσώπου. Τόσον ἡ φύσις ἐδῶ ἔχει μεταδοτικότητα, τόσο ὁ κλίμων ἥλιος πρὸς τὴν δύσιν του κτυπᾷ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ ἀνθρώπου, ὡς θλιβερά, μελαγχολικὴ κηδεὶα τοῦ πλησίον του!

Τοιοῦτον θὰ ἦτο ἄλλοτε τὸ σκότος τὸ ὁποῖον τῶρα ἐπέρχεται βραδέως νὰ καλύψῃ τὴν γῆν, καὶ τὴν θαλάσσαν, καὶ τὴν πεδιάδα, καὶ τὰ ὄρη, κατὰ τὴν τελευταίαν ἐκείνην νύκτα πρὸ τῆς ναυμαχίας ἐκείνης τῶν δύο ἰσχυρῶν τῆς Ρώμης, καθ' ἣν διεκινδυνεύθη ἡ τύχη ὁλοκληροῦ τῆς ἀνθρωπότητος. Μοῦ φαίνεται ὅτι βλέπω ἐκεῖ εἰς τὸ βάθος τοῦ κόλπου φεύγουσαν τὴν χρυσὴν τριήρη τῆς Κλεοπάτρας, φεύγουσαν ὡς δειλὴν περιστερὰν, κατὰ τὴν κρίσιμον στιγμὴν τῆς μάχης, τὴν βοήν καὶ τὴν διαμάχην τῶν συμπλεκόμενων λεγεόνων, καὶ τὸν δυστυχῆ Ἀντώνιον, τὴν καταβλήθεισαν ἐκείνην μεγαλοφυΐαν ὑπὸ τοῦ μοιραίου καλλοῦς, ἐγκαταλείποντα στρα-